

ارزشها و ضد ارزشهای عید نوروز

اول، اعیاد دینی مانند عید فطر و عید قربان که مسلمانان جهان این روزها را عید می گیرند.



اعیاد چهار نوع است

اول، اعیاد دینی مانند عید فطر و عید قربان که مسلمانان جهان این روزها را عید می گیرند. دوم، اعیاد مذهبی مانند عید غدیر و عید نیمه شعبان که شیعیان جشن می گیرند. سوم، اعیاد ملی مانند روز آزادی و استقلال برخی از ملتها از چنگ استعمار. چهارم، عید طبیعی و تکوینی مانند عید نوروز که در آغاز بهار و سال نو مطرح می شود. در اسلام روزهایی به عنوان عید اعلام گردیده است که مهمترین آنها عبارتند از: اول شوال (عید فطر)، دهم ذیالحجه (عید قربان)، هیجدهم ذی الحجه (عید غدیر)، بیست و هفت رجب (روز مبعث) و جمعه و تمام این روزها به نوعی ((روز شادمانی برای)) بازگشت به خویشتن و احساس مسئولیت و به انگیزه تحول و انقلاب درونی است نه صرف شادی و شادمانی. بنابراین عید نه جامه رنگارنگ پوشیدن است که این عید کودکان است. نه شربت و شیرینی و غذاهای متنوع خوردن است که این عید شکمبارگان است. نه به سیاحت و تفریح بی محتوی پرداختن است که این عید ولگردان است. نه بی بندوباری و هرزگی و عیاشی کردن است که این عید بوالهوسان است. نه قاه قاه خندیدن و همدیگر را به مسخره گرفتن است که این عید غافلان است. نه سبزه رویاندن و سفره هفت سین چیدن و آتش بازی کردن است که این عید خرافه پرستان است. بلکه مفهوم عید از دیدگاه اسلام، شادمانی برای موفقیت در راه انجام وظیفه و تطهیر نفس و تصفیه جان از ناپاکیها و تمرین صبر و استقامت و شکستن غرور و خودخواهی است. و اگر بخواهیم عید نوروز برای ما یک عید واقعی باشد باید به ارزشهای اسلامی این عید که در سایه تعالیم اسلامی رنگ دینی پیدا کرده توجه نموده و از ضد ارزشهای عید که احیای ارزشهای جاهلی و از سنتهای دوران آتش پرستی است دوری نماییم. به همین منظور در این جا مروری داریم به ارزشها و ضد ارزشهای عید نوروز.

نظافت و خانه تکانی

از ارزشهای عید نوروز نظافت و خانه تکانی است که مردم قبل از رسیدن سال نو تحولی در زندگی خود ایجاد می کنند و با خرید لباس نو تغییر ظواهر زندگی نشاط خاصی را به زندگی خود می دهند.

غسل عید

از امام صادق(ع) روایت شده که فرمود: در نوروز غسل کن و تمیزترین لباسهای خود را بپوش و به بهترین عطر خود را خوشبو کن و این روز را روزه بگیر. (2) و به استناد این دستور بسیاری از فقها همچون: مرحوم نائینی، صاحب جواهر، آیت الله حکیم و امام خمینی(ره) غسل روز عید نوروز را به عنوان یک تکلیف مستحبی و یک دستور اخلاقی و بهداشتی مورد توصیه قرار داده اند. (3)

نماز عید

شیخ طوسی(ره) فرموده است: نماز ظهر و عصر روز نوروز را که خواندی چهار رکعت نماز با دو سلام (دو رکعت دو رکعت) می خوانی رکعت اول پس از حمد ده بار سوره 171#& قدر; رکعت دوم پس از حمد ده بار سوره 171#& کافرون; رکعت سوم پس از حمد ده بار سوره 171#& توحید; رکعت چهارم پس از حمد ده بار سوره 171#& ناس; و به عنوان یک تکلیف مستحبی و یک دستور اخلاقی و بهداشتی مورد توصیه قرار داده اند. (4)

نظافت و لباس تمیز

نظافت و رعایت بهداشت و نیز پوشیدن لباس تمیز و استفاده از عطر و بوی خوش در صورت امکان از وظایف اخلاقی و اجتماعی نوروز است.

از امام صادق(ع) نقل شده است که فرمود: «والبس انظف ثيابك و تطيب باطيب طبيك» (5)؛ تمیزترین لباس را بپوش و با بهترین عطر خود را خوشبوی ساز.

دید و باز دید

یکی از ارزشهای عید نوروز دیدوبازدید از بستگان، دوستان، همسایگان و بزرگان شهر و روستاست و دیدار جمعی از مصیبت دیدگان در سال گذشته.

در این دیدوبازدیدها از غمها و مشکلات یکدیگر آشنا می شوند. چه بسیار کدورت‌هایی که در این ایام با نگاهی دوباره فرو می ریزد و به عشق و محبت مبدل می گردد و به قول حافظ:

درخت دوستی بنشان که کام دل به بارآرد

نهال دشمنی برکن که رنج بی شمارآرد

در این رابطه امام خمینی(ره) در یک سفارشی می فرمودند: در ایام نوروز به مریضخانه ها بروید و احوال اینها را بپرسید. (6)

هدیه و عیدی

هدیه و عیدی دادن از رسوم معمول عیدهاست و در میان مردم معمول بوده است.

در روایتی آمده است که شخصی هدیه ای برای امام علی(ع) آورد و عرض کرد: این هدیه به مناسبت نوروز است. حضرت فرمود: «والبس انظف ثيابك و تطيب باطيب طبيك» (5)؛ هر روز برای ما نوروز و روز نوی است.

ای خواجه چه جویی زشب قدر نشانی

هرشب شب قدر است اگر قدر بدانی

آقای رحیمیان در کتاب سایه آفتاب می نویسد: در روز عید نوروز به خدمت امام خمینی(ره) رسیدیم. حضرت امام با نشاطتر از روزهای گذشته و متبسم و با قبای نو وارد شدند و به افراد حاضر چندبار «مبارک باشد» گفتند. سپس خودشان سراغ سکه های یک ریالی را گرفتند و در کف دست قرار دادند. افراد حاضر نیز بعد از دست بوسی هر کدام چند عدد برداشتند. مشابه این برنامه

در نوروز سالهای دیگر نیز تکرار می شد. (7)

منتهی در این باب می بایست از افراط و تفریط و اجحاف و تکلف خودداری شود و شرایط اقتصادی افراد و جامعه اسلامی باید مورد توجه قرار گیرد. (8)

توجه به قرآن

حضور قرآن به صورت ثابت و گسترده در آداب اجتماعی نوروز به گونه ای که قرآن این کتاب آسمانی مسلمانان، امروز جزو یکی از ارکان سفره عید است و نیز قرائت قرآن و بوسیدن آن در ساعات تحویل سال از جمله آداب سال تحویل است.

دعا

برای روز اول سال، دعا و درخواست خیر و برکت، موفقیت و سعادت و بالاخره تقاضای تعالی و رشد فضایل انسانی از جمله آداب این روز مقرر گردیده است.

علامه مجلسی(ره) خواندن این دعا را در نوروز مناسب دانسته است:

«اللهم هذه سنة جديدة و انت ملك قديم اسلك خیرها و خیرما فیها و اعوذبك من شرها و شرمافیها و استلفیک موونتها و شغلها یا ذالجلال و الاکرام» (9)؛

بارالها! این سال جدید است و تو خدایی ازلی و قدیم هستی. خیر این سال و خیر آنچه را در این سال پیش می آید، از تو خواستارم و از شر این سال و شر آنچه در این سال پیش خواهد آمد، به تو پناه می برم...

محدث قمی رضوان الله علیه برای هنگام تحویل و لحظه حلول سال جدید این دعا را از برخی بزرگان نقل کرده است:

«یا محول الحول و الاحوال حول حالنا الی احسن الحال» (9)؛

روزه گرفتن

روزه گرفتن در عید نوروز یکی دیگر از دستوره‌های اسلامی مطلوب و مستحب در این روز است. امام صادق(ع) با عبارت «تكون ذلك اليوم صائماً»؛ آن را (10) بیان داشته است. امام خمینی(ره) و سید محمد کاظم یزدی و بسیاری از فقهای که بر کتاب عروه الوثقی حاشیه نوشته اند، استحباب روزه نوروز را مورد سفارش و تأیید قرار داده‌اند. (11)

زیارت اهل قبور

رفتن به زیارت اهل قبور در آغازین روزهای سال نو و نیز برگزاری مراسم تحویل سال در کنار قبور شهدا از دیگر آداب دینی نوروز است. تشریف و حضور در اماکن مقدسه و مشاهد مشرفه و برگزاری مراسم تحویل سال نو در آن مکانها نیز از جمله آداب نوروز می باشد. و بسیاری از ارزشهای مثبت دیگر.

البته در حواشی این عید باستانی خرافاتی وجود دارد که باید زدوده شود. همچون مراسم چهارشنبه سوری و آتش افروزی، ترقه بازی، هفت سین، شب نشینی ها و تشکیل جلسات آلوده ای که بسیاری از مردم به بهانه شبهای عید در عیش و نوش و بی خبری به سر می برند. جلساتی که در آن پر است از زمینه های گناه: اختلاط محرم و نامحرم. آن هم با شرایط مبتذل، پخش موسیقی های مبتذل، مسابقه خودنمایی و تفاخر در لباس و زینت، ریخت و پاش و اسرافکاری و بسیاری از ضد ارزشهایی که در این ایام مطرح می شود.

چند نکته قابل توجه:

1. هر تشکیلاتی در پایان سال حساب کار خود را می کند و به بررسی کم و کاستیها و ضعفها و قوتها می پردازد. لازم است ما هم به حساب خود برسیم و یک بازنگری همه جانبه به گذشته خویش داشته باشیم. شخصی در روز عید نوروز می گفت: این روز را به شما تبریک و تسلیت می گویم. تبریک به جهت فرصتی جدید که خدا به شما داده و تسلیت برای از دست دادن فرصتهایی که داشته‌ای.
 2. باید از گذران عمر و زمان و طبیعت درس گرفت. طبیعت بیدار شد و فعالیتش را دوباره آغاز کرد آیا ما هم بیدار شدیم، آیا در ماهم تحول ایجاد شد؟ خانه ها از گردوغبار و آلودگیها پاکسازی شد، آیا قلبهای ما نیز از زنگارهای گناه و ردایل اخلاقی پاکسازی شد...؟
 3. باید توجه نمود که در سال جدید چه طرحی برای خودسازی خویش داریم؟
- منبع: ماهنامه فرهنگ کوثر.

پی نوشتها:

- (1). مفردات راغب.
- (2). «روى المعلى بن خنيس عن الصادق(ع) فى يوم النيروز، قال: اذا كان يوم النيروز فاغتسل و البس انظف ثيابك و تطيب بإطيب طيبك و تكون ذلك اليوم صائماً...» (وسایل الشیعه، ج 8، ص 172 و؛ میزان الحکمه، ج 7، ص 133).
- (3). تحریرالوسیله، ج 1، ص؛ 95 جواهر، ج 5، ص 41.
- (4). سی مقاله، رضا استادی، انتشارات اسلامی، ص 376.
- (5). بحار الانوار، ج 56، ص 101.
- (6). صحیفه نور، ج 16، ص 80.
- (7). درسایه آفتاب، حسن رحیمیان، ص 228.
- (8). سی مقاله، ص 377.
- (9). همان؛ مفاتیح الجنان.
- (10). بحار، ج 56، ص 101.
- (11). تحریرالوسیله، ج 1، ص؛ 288 العروه الوثقی، ص 277.